

Pewnego wiosennego wieczoru na niebie nad Najzieleńszą łąką pojawił się dziwny wielobarwny kształt. Może była to chmura wielka jak góra, a może kura pierzasta jak chmura? Nikt tego nie wie, bo nikt tego nie widział. Po chwili kształt zniknął, ale zanim się to stało, coś błysnęło i zaświeciło, a po chwili na miękką trawę spadło Ono.

Całkiem miło leżało mu się na mięciutkiej trawie, więc postanowiło, że jeszcze sobie poleży. Leżało sobie, leżało i leżało, aż zrobiło się zupełnie ciemno. A potem wstał nowy dzień. Ono również wstało, bo wokół niego zaczęły fruwać, podskakiwać, kręcić się i snuć rozmaite pytania...

Jajo, czyli co?

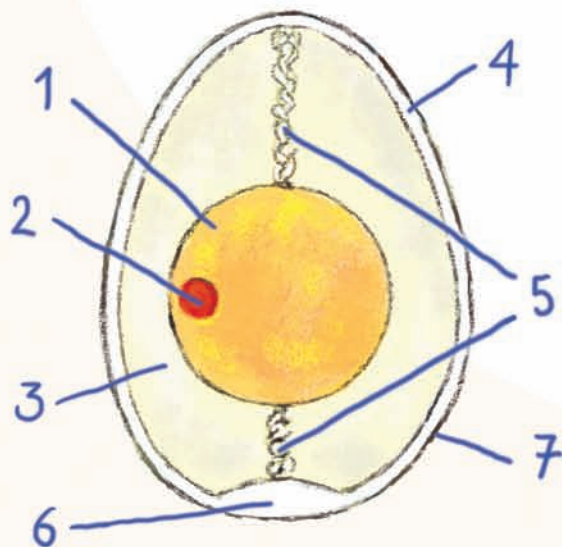
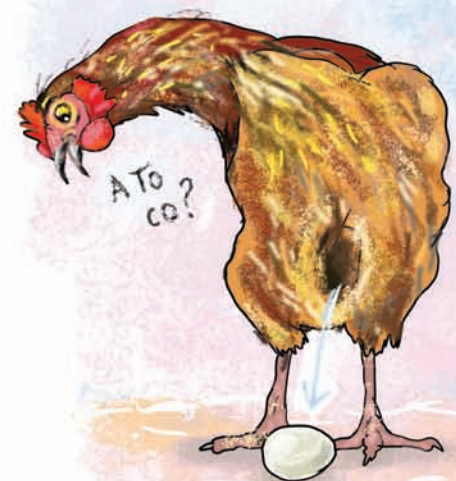
Ze słowem „jajko” najczęściej kojarzą nam się jaja ptaków. Ale w rzeczywistości każde zwierzę (także człowiek) powstaje z jaja, czyli komórki jajowej. Nawet niektóre rośliny powstają z jaj. Tylko że jaja bardzo się od siebie różnią: wielkością, kolorem, kształtem czy budową.

U części zwierząt komórka jajowa przekształca się w bezpieczne schronienie – w jego wnętrzu młode rozwija się aż do przyjścia na świat. O takich zwierzętach, które wykluwają się z jaja poza ciałem matki, mówimy, że są jajorodne. Ich jaja zawierają wszystkie składniki odżywcze potrzebne dla rozwijającego się w nim zarodka (z którego powstanie młode zwierzątko).

Skąd się biorą jaja?

Jajo z naszej bajki spadło, nie wiadomo skąd. W rzeczywistości każde jajo ma swój początek w ciele samicy. Każda samiczka rodzi się z określoną liczbą komórek jajowych. Gdy dorosnie, komórki te mogą stać się początkiem nowego życia. U zwierząt jajorodnych komórka jajowa przed opuszczeniem organizmu samicy przekształca się tak, aby stać się bezpiecznym domem dla młodego. Samica składa jaja bez względu na to, czy zostały one zapłodnione przez samca czy nie. Jednak u większości gatunków tylko z zapłodnionych jaj wyklują się młode. Po złożeniu jaj samica (rzadziej samiec), w zależności od gatunku: wysiaduje jaja, zakopuje je lub zostawia w bezpiecznym miejscu i odpowiednich warunkach. Są także gatunki zwierząt, których rodzice w ogóle nie zajmują się jajami po ich zniesieniu. Jeśli wszystko przebiegnie dobrze we właściwym czasie (różnym dla różnych zwierząt) z jaja wykluje się młode.

Jak zbudowane jest jajo?

Zobaczmy na przykładzie jaja ptasiego:

W środku jaja znajduje się **żółtko (1)**, a w nim **tarcza zarodkowa (2)**, z której rozwinię się zarodek ptaka. Żółtko zawiera pokarm przeznaczony dla przyszłego pisklęcia. Jest ono otoczone przez osłonę białkową, czyli **białko (3)**, które z kolei osłania **błona pergaminowa (4)**. Służą one do ochrony zarodka przed wstrząsami. **Skrętki białkowe (5)** utrzymują zarodek we właściwej pozycji. Na szerszym końcu jajka powstaje też „**poduszka powietrzna**” (6), która zapewni rozwijającemu się pisklęciu tlen. Zanim jajo zostanie zniesione, musi się uformować także jego zewnętrzna warstwa, czyli wapienna **skorupka (7)**. Musi być ona jednocześnie na tyle mocna, żeby chronić jajo przed zgnieciem podczas wysiadywania, i na tyle krucha, żeby pisklę mogło wydostać się na zewnątrz. Malutkie, niewidoczne gołym okiem otworki chronią pisklę przed uduszeniem w jaju.

Pytań było mnóstwo i coraz ciśniej je otaczały. Wyraźnie chciały, aby się nimi zajęło. Rozejrzało się wokoło – może na horyzoncie czają się jakieś odpowiedzi? Niestety, nie znalazła się ani jedna. Postanowiło więc wyruszyć w świat, aby poszukać odpowiedzi albo kogoś, kto by je znał. Bywało tam i tu, i nawet ówdzie. Spotkało wiele stworzeń, z których żadne nie wyglądało tak jak ono.

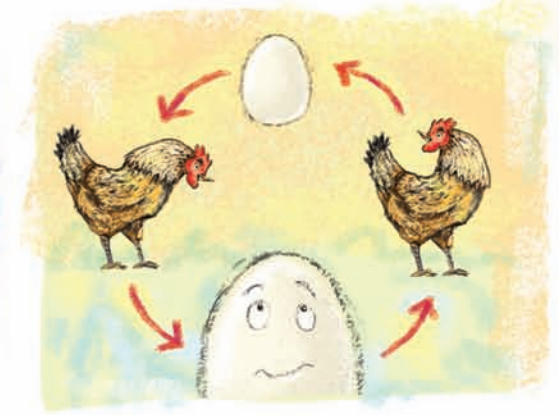
Jajo w wielu kulturach jest symbolem życia. Często także oznacza początek. Jeżeli ktoś mówi: „zaczniemy od jajka” albo, żeby brzmiało mądrzej, po łacinie „ab ovo”, to chodzi mu o rozpoczęcie rozmowy czy zrobienia czegoś od samego początku.

Jajo występuje w wielu innych powiedzeniach.

Czy wiesz, co znaczą te, które wymieniamy poniżej?

Jeśli nie, spróbuj się tego dowiedzieć.

- Obchodzić się z czymś jak z jajkiem
- Kura znosząca złote jaja
- Cackać się z czymś, jak ze zgniłym jajem
- Jajo, co chce być mądrzejsze od kury
- Co było pierwsze: jajo czy kura?
- Chyba zaraz zniosę jajo!
- Podrzucić komuś kukułcze jajo
- Jaja sobie robisz?!

Związane z jajkiem jest także przysłowie:

Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci.

Może znasz jeszcze inne powiedzenia lub przysłowia, w których pojawia się jajo?

A jak nazywa się jajo w różnych językach?

• angielski: egg	• francuski: œuf	• czeski: vejce	• baskijski: arrautza
• szwedzki: ägg	• niemiecki: Ei	• słowacki: vajce	• fiński: muna
• portugalski: ovo	• rumuński: ou	• słoweński: jajce	• japoński: tamago
• włoski: uovo	• suahili: yai	• albański: vezë	• litewski: kiaušinis
• łaciński: ovum	• walijski: wy	• łotewski: ola	• turecki: yumurta
• hiszpański: huevo	• chorwacki: jaje	• maoryski: hua	• węgierski: tojás

- Ja... jo! - rozległo się z dziecięcego wózka, a pulchna rączka próbowała poklepać je po skorupce.
- O! Jajo! - szczeknął pies pasterski Floks i złapał za nogę owcę, która próbowała czmychnąć z pastwiska.
- Ja-jo! Ja-jo! Ja-jo! - skandowały wioślarki trenujące przed ważnymi zawodami.
- O! Jajooooooooooooooooo! - rozpoczął codzienne ćwiczenia głosu śpiewak Laurenty.
- Hm, czyli jestem jajo. Ładnie nawet. Co tam „ładnie”: ślicznie to brzmi! - zachwyciło się Jajo.

A tu nagle...

